

Prosæ Tomus ...

Conti, Giovanni Battista

Rom, 1704

Prosa XIX. Sapientiæ Candidatus noscitare se ipsum antea debet, quàm ad rerum aliarum conquirendas notiones accedat. In studiorum instauratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69458](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69458)

Prosa Decima octava. 261

argumentum id esto, quod volumus
eum adesse nobis, præclarius, quod
abesse sic volumus. Interea cum loqui
de ipso adstante nunc verear, vel ex hoc
convenienter laudatum censebo, quia
laudare non ausim. Quapropter pa-
negyrico silentio conticescam.

PROSA DECIMANONA

*Sapientie Candidatus noscitare se ipsum
antea debet, quam ad rerum alia-
rum conquirendas notiones ac-
cedat. In studiorum
instauratione*

O R A T I O.

Obscuras, & involutas
rerum causas venatri-
ce rimatur indagine
perennis, sed inanis
per sæpe humana
curiositas, Auditores
Eruditissimi. Hoc
acti stimulo per vim mentis plusquam
dedalæ cælum adimus, & syderibus
ipsis immiscemur mortales. Quin-
etiam per tubulata conspicienda accersire
di-

distantissima quæque placuit, & nostris
 adesse oculis, ac prope subesse coegi-
 mus: quantumlibet introrsum, & pe-
 nitissimum usque sub fundum recedat
 veritas, persequemur certè quæ latent,
 quando & id ipsum hortatu fortiori nos
 acuit, quod penitiùs latet. Verùm uti-
 nam ne quamplurimis aliquid illo mise-
 rius contingat quod Philosophorum
 perpessus quidam est: is nimirùm cæli
 speculator sollicitus, idemque securus,
 & negligens sui temerario quondam
 incessu subjectam in foveam ruit; &
 spectabile fatis documentum reliquit,
 longè plus subiri discriminis, aut de-
 trimenti ex eo quòd propinquiora
 ignoramus, quàm commodi, aut fru-
 gis ex eo quòd curiosè divertimur in
 longinqua. Canamus aliquando re-
 ceptui: Iste, qui in immensum re-
 dundat sciendi fervor contrahendus
 paulùm est; & peregrè nimium digres-
 sus, intra domum, laresque domesti-
 cos revocandus; ut nostrum quilibet
 se priùs ediscat, & sua, quam de alie-
 nis, exterisque cognoscat: γινώσθι σεαυτὸν,
 nosce te ipsum, è cælo descendisse sa-
 tyricus Vates perhibuit; usque adeo

ora-

iris
egi.
pe.
dat
nt,
nos
ati-
ife-
am
æli
us,
am
&
it,
de-
a-
ru-
n-
re-
re-
lus
es-
sti-
et
ie-
ou,
fa-
eo

oraculi pondus obtinet, & humanæ fidei demeretur obsequium. Hoc vibratum laconicè monitum omnis est ad mores pertinentis philosophiæ succus, & anima: hoc idem non exigua Christianæ virtutis est portio: imò aliquantò ipse ulterius excurram, & amplius quiddam aggrediar in præsentia concludendum: in hoc videlicet effato omnis humanæ sapientiæ tyrocinium constitutum ostendam. Vis reliqua discere, quæcumque nobis sapientiæ studium pollicetur? tibi probè dignoscendo, metiendoque ante studeas; te ipsum ante discas, oportet: se ipsos nescivisse causa compluribus extitit, cur alia quoque nesciverint.

Ab augustissimo nature totius opifice nullū derivatur in homines donū illustrius, quàm ingeniū. Cæteris homo iumenta, hōc & hominem antecedit; cætera appellaverim dona vestigium divinitatis; donū hoc divinæ mētis est radius; adumbravit se Deus in cæteris, in hoc sui lumen vultus expressit. Ingeniosis tamen viris non omnibus est aut æquè dives, aut ejusdem omnino characteris ingentium: ut numismata, sic
in-

ingenia suam quæque præferunt pe-
 culiarem notam, alia pluris, aliaque
 plura ducenda, ac pensanda minoris.
 Quicumque ingreditur studia littera-
 rum secum ipse primum evolvat, quã-
 tum sit ingenium sortitus, num præ-
 largum, & porrectum, num contra-
 ctum, & circumscriptum, utrum clau-
 dicans, & cunctabundum, an expe-
 ditum, & volvere, quodque emicans in
 sublimia, isthæc inferiora humique ja-
 centia præpetibus pennis supervolat.
 Id liquido percipiendum est animo;
 cavendum verò solerter, ne hujusmo-
 di subrepat investigationi, & consilio
 inconsultus, & cæcus amor sui, qui
 ubi de more præstigias, atque officias
 suas interferit, ita mentis tribunal
 prensat fraudulentus captator, ut in-
 tegrum vix homini sinat sua vel bona,
 vel mala ad veritatis lancem perpen-
 dere. Assidebit suamet sententia &
 Thersites Achilli, & Ædipo Davus,
 & aliquis prope Margites Lycurgo, aut
 Soloni. Quapropter excusso hujus pel-
 lacissimi præstigiatoris fuce, quo no-
 stra nobis extenuantur vitia; & graci-
 les quantumvis virtutes, ac fermè nul-
 læ

pe- læ immane quantum turgescunt; fide-
que liter versemus nobiscum, quis nobis
ris- ingenii modus obtigerit: subinde ad
ra- vim, captumque nostrum nostrorum
uā- definiētes lineam studiorum, eam
ræ- singuli eligamus sapientiæ semitam, ,
ra- quam tenere nos posse confidimus, nec
au- ambizioso conatu infelicique anhelitu
pe- salebroso reptemus per juga, quæ si-
in- quidem adire ingenium non valet, af-
ja- fectare votum non debet.

Fingite animo fatigatam naufragiis,
at. & putrescente ligno jam ruinofam, ,
o; jamque dissuendam naviculam: dudum
no- destituta Tyrreno otatur in littore,
lio & vix quispiam se illi crediderit pru-
qui dens, vel cum littoralem dumtaxat
cias crepidinem radere citra ullam aleam
nal est animus, captandi studio innocen-
in- tem auram, & mitius in fluctibus al-
na, ludentem. Non desunt nihilominus
en- qui exultantes nimium stolidi securi-
& tate illam procellis vulneratam, suaque
is, caducam senectute naviculam certatim
ut conscendunt, & infirmis remis, lin-
vel- teisque discissis in altum propellunt
no- morituri. Concurrentibus illicò ven-
ci- tis, marique tumultuante moles im-
ul-

M

bec-

becilla discerpitur, quique tantulæ
 moli commiserant sese, hac, illac in
 ludibrium ventorum jaçantur, & ul-
 nis frustra adnitentibus morte confi-
 ctantur propinqua, donec meritas da-
 re penas audaciæ coacti hiatu tandem
 aquarum sorbentur. Enimverò quot
 hominum dum suprema sapientiæ cul-
 mina velificante superbia peterent, fru-
 strato denique defecerunt impendio la-
 boris, ac vitæ: & humillimo vix ido-
 neam littori cimbulam ausi in altiora
 protrudere, nihil discendo illud ad ex-
 tremum didicere, quàm ipsi ad di-
 scendum sint hebetes! Quod tamen in-
 tellexisse nec utile illis cecidit, nec de-
 corum: Innotescat infirmitas tibi tua,
 providente potius animo, ante quàm
 laborem suscipias, non ipso exprobran-
 te labore, cum incassum susceperis: si
 enim impar tibi onus non subeas, tua
 tibi infirmitas tantùm non proderit;
 etiam nocitura est, dum subieris.
 Præter quàm quòd si ante laboris peri-
 culum tibi vim inesse modicam sense-
 ris, non ego te tam arguerim infir-
 mum, quàm prudentem laudaverim:
 qui suæ imbecillitatis non antea fit

con-

conscijs, quam pressus labori succum-
bat, nihil ille vacare laudationi pati-
tur nihil excusationi; veniam imbe-
cillitatis imprudentiæ crimine antever-
tit. Quàm aptum ergo, quàm salu-
bre, quàm sapiens illud est monitum:

Metiri se quæque suo modulo, ac pede verū est.
& rursus:

versate diū, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri: Cui lecta potenter erit
res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.

Equidem necessarium id, non sa-
tis tamen esse percenseo. Ut austerum
sapientiæ tramitem profectu quisque
non pænitendo decurrat, severioris
trutinæ momentis explorandum est,
non quantum modò sit ingenium, sed
quale: neque enim una vel acrioribus
ingeniis facies est, neque color idem.
Ausim hic in rem nostram eos usurpa-
re Maronis versus:

non omnis fert omnia tellus.
Hic segetes, illic veniunt feliciùs uvæ:
Arborei fætus alibi, atque injussa virescunt
Gramina. Nonne vides, croceos ut Tmolus
odores,
India mittit ebur, molles sua thura Sabæi;
At Chalybes nudi ferrum, virosaque Pontus

Castorea, Eliadum palmas Epiros equarum:

Ita multiplices ingeniorum sunt habitus : & quamquam complura ad pompam usque quasi verna iucunditate fundunt sese , ac summa de se ipsis minantur , non tamen in omnigenas perinde fruges doctrinarum adolescunt , aut maturescunt . Sunt quæ in eloquentiæ campis liberalius prodeunt : sunt quæ castaliis rivis irrigantur felicitus , & poeticis inde leporibus hilarantur . Sunt quæ robur solidioris philosophiæ validissimè sustinent . Alia subtilioris metaphysicæ fibras altissimè capiunt . Expectant alia fossionem , & sulcos profundioris matheseos , atque in multiformis geometriæ , ac numerosæ arithmeticæ segetem subinde plurimam se propagant . Vultis Auditores aliquot selectiora delibemus exempla ? En adsunt depròpta poscentibus . Tullius qui suadelæ dulcedine , atque nervis in confessibus ac theatris dominabatur & quidquid modò collibuisse , ab humanis pectoribus extorquebat , transgressus aliquando orationis solutæ fines , Parnassum biverticem adeo languidis , ac

pe.

penè claudis obambulasse pedibus, passim, & vulgari fama narratur, ut quàm suspicit posteritas Oratorem Tullium, tam eundem versificatorem despiciat, atque rideat. Horatius, qui ad numeros Apollinis propè innumeros venustè temperavit ingenium, & tractabilem per omnes modulatus lyram suam deduxit, idem ipse ad imbuendâ heroicæ poeseos tubam macilentum, & exanguè pectus gerebat, se iudice; sic enim ipsemet profitetur:

fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet exors ipsa secãdi.
ea nimirũ similitudine usus, ut significãtiùs indicaret tantum sibi spiritus, animæq; suppetere, quo grandioris poematis agere præceptorè posset, non quo scriptorè. Quid plura? Summus ille Aristoteles, cujus aciem ingenii nullũ subterfugete potuit ænigma ut ut longiùs positæ, vel penitus repositæ sapientiæ, si quid olim ad studii, & curarum severiorum remissionem festivius lusisset in carmine, haberetur, puto, Vates tam mediocris, quàm nunc Vatum omnium habetur institutor egregius: atque id unũ fortasse ejus poetico mirare,

mur in opere, quod nihil foret mirandum.

Necesse nunc non habemus priscae ætatis miracula in huiusmodi sententiam proferre; quando & suis pariter luminibus hoc quod peragitur sæculum fulget: neque enim in hac ipsa temporum quantalibet inclinatione adeò natura jacet effeta, & exhausta (qualem strigosi recentium castigatores censura lamentantur atroci) ut homines tanquam stipites gignat ad omne atticæ culturæ genus indociles. Per honestissimos Sapientium ordines vestras circumducite mentes, si placet, Auditores; cognoscetis planè hunc oratoriis pollentem viribus, ac redudem ferè Demosthenem; aut Tulliana ubertate aut Isocrataeis Myrotheciis affluentem; in poeticis tamen apollineo vacantem motu languere, & concidere. Hic contra apollineo spiritu incallescens, in pugnaci oratione frigidulus, aridulusque videbitur. Hunc intelligetis in philosophicis meditamentis multum Platonis ostendere, in morum disciplina evanescere. Hunc iterum ad Archimedis machinamenta,

agi.

agilem invenietis atque industrium, & prope Dedalæum; ad theologicas subtilitates præpinguem, atque visco, retinaque tardiorē. Commendat alios venerabilis legum scientia, alios medicæ facultatis peritia. Tam discrepantis, secumque pugnantis naturæ in opificio ingeniorum, si quam vestigare causam non pigeat, hanc quæso mecum ratiocinationem inite: quid nam illud est causæ, quòd cælum, ac sydera, adeo certis, firmiterque destinatis illapsibus unamquamque terrarum invisunt regionem, ut alias aliis dotes, & tanquam nostrorum commodorum, ac solatorum ministras, alias aliis virtutes dispertiant? Nonne illud studuisse natura videtur, ut aliarum copia rerum, aliarum egestas ad mutua gentes commercia facilius convocaret; nec sibi quispiam aliter nisi alteri consulendo consulere? Aliis enim non ad sui spem quæstus prodesse, divinitatis est: tantum prospicere sibi, hoc belluæ præstant jugiter pronæ, projectæque in unum sui ventris obsequium: at suis, alienisque adniti utilitatibus, id enim verò nostræ est humanitatis consuetu-

do. Homines itaque humanos ut faceret natura, aliis alios rebus circumfluere, egere aliis constituit. Jam ergo quandoquidem scientia inflat; quid sapiente inhumanius, quid inveniri asperius, aut tumidius posset, nisi suis etiam Respublica litteratorum regeretur commerciis? Gentes, uti dicebam, in commercia cogit mista divitiis pauperies: congruenter proinde natura parens in remedium superbiæ opes plerumque ingeniorum, salutaris inopiæ temperamento castigat; nec ullum penè ingenium prodiga usquequaque manu doctrinis paratum omnibus fingit, omnibusve artibus opportunum. Scire omnia quæ scire expediat; aut conveniat, illis datur beatissimis cæli Mentibus, quibus ea omnia in uno omnium authore sunt continenter perspecta. Cum hæc ita sint; procul dubio, Auditores, constat, esse intelligendam unicuique ipsam intelligentiæ suæ, sui que ingenii venam, ne animus ad minimè aptam sibi scientiam ineptè, ac temere allisus victa demum, aut elusa omni contentione resiliat.

Nihilominus esto (quod rarum in
pri.

primis autumo, & olori nigro simillimum) esto succosioris, & habitioris indulgentia naturæ sit ingenium molita nonnullum molle, ac cereum, & versicolore quadam docilitate cujuslibet disciplinæ lineamentis mirificè consentaneum; propterea ne ejusmodi ingenium ut in una tum naviter, tum utiliter scientia vim, atque operam suam collocet, opus minimè habuerit se ipsum prius exquirere, seque penetrabili sensu callere? Erit, erit profectò non parum causæ quod & homo indole donatus tam facili, tam versatili, omnigenæque Palladi attemperata se ipse diligenter dispiciat, nisi plebejas, primaque in fronte statim obvias, atque detritas libare dumtaxat rerum notiones velit; nec permeare intimas fibras concupiscat, & quasi sapientiæ medullam depasci. Sua cuique nostrum est indita inductio quædam nature; suus, ut vocant, genius est innatus, cujus amabili pondere, & leni efficacitate, & efficaci lenitate rapimur singuli quocumque rapimur. Hic vota dictat in pectore; ardua nobis hic subigit, hic perumpit impervia, hic

aspreta complanat . Sanè quemadmodum qui aduerso flumine , & aquis obluſtantibus ire pergit , ſentit , ſe vi , & labore plurimo minimum itineris expedire ; multumque jaſtari , pauxillum progredi : laborantes quippe , & conantes in obſtantia lacertos novarum ſemper aquarum incurſans flagellat irruptio , violenterque retrudit , & frangit : qui autem ſecundo adlabitur flumine ; tempore modico , labore nullo in longinqua citatus excurrit : etenim ipſo quaſi vehiculo obſequentium undarum transmittitur . Sic quoties genio tergiverſante conamur aliquid , cunctos penè in irritum elabi conatus neceſſe eſt ; ſi quid verò ad genii obſequentiam prudenter ſeligimus , fuerit operoſum opus , fuerit omni difficultate circumſeptum , ſuperabit imperioſa genii conſtantia , atque exercita ad genium patientia triumphabit . Dixeris , animi facultates in homine præbere ſpeciem cujuſdam exercitus eleganter inſtructi : ſed dux earum genius eſt : is videlicet omnibus ſtipatus lubentiſſis ſuis ita pollet , ut ſuo facultates nutu ad placitum effundat , & comprimat ,
re-

relaxet , & reprehendat . Dixeris ,
suam & ingeniis aciem inesse , quæ pro-
fundiora doctrinarum arcana celeriter
penetrat ; sed ad hanc excolendam , &
acuendam aciem flix quidam ingeni-
tæ flammæ seminibus vicens , vividus
que est genius : fac , abesse præpoten-
tes illos genii hortatoris , atque incen-
toris afflatus , languebunt repente vi-
res , algebunt spiritus , situ , & veter-
no gravi obdormiscet ingenium , to-
tos ferè exanimabit animos , hominè-
que totum humi afflictabit onerosæ
desidiæ plumbum . Videte jam Audi-
tores , quantum & genio tribuendum
sit , quantaque providendum cura , ne
quid retrogradiente aggrediamur illo ,
in quo penitus uno positum est , ut ag-
grediamur feliciter , ut feliciùs profe-
quamur , ut felicissimè consequamur .
Sui nempe genii vocem , & suasionem
intimam , acerrimamque auscultare ,
& affectari is præcipuè debet , cujus in-
genium non uni tantum doctrinæ ac-
cipiendæ idoneum protulit natura , sed
agile , commodumque univèrsis .
Tu nihil invita dices , faciesve Minerva :
perantiquum est doctissimi monitoris
præceptum .

Quorsum verò genii favor annuat, & arrideat, quid potissimum spectet, utrumne magnæ molis notitiam per diù conquirendam, nec nisi Apolline (quod ajunt) aliquo indigitante apprehendendam existimatis? equidem primum hoc arbitror, & constanter enuncio: In plerisque facillimè dat sese luci, & oculis propalam naturæ propensio, quotiescumque. vel levis opportunitas evocaverit. Unam, aut alteram veritatis hujus excerptam imaginem, jam exhibeo. Dum Achilles puer apud Lycomedem puellari veste indutus inertes annos transigeret; curante id Genitrice, ut filium imbellis formæ mendacio, ingruentium bellorum subduceret immanitati: Ulysses suis æquè dolis moliendis, ac demoliendis alienis veterator experiens hunc belissimè astum excogitasse, atque adornasse refertur, quo tot inter oris vestisque fallacias verus, ac totus Achilles erumperet. Ubi Lycomedis Regiam hospitris ritu ingressus est, Puellarum confestim accurrentium turbam intuitus, armillas, torques, inaures, colos, & hastulam scitissimè laboratam callidus

lar-

largitor produxit in medium: arrisere
simul omnes, & ad fœminea dona
rapaces manus immisere certatim; unus
tantùm Achilles memor ne dicam, an
immemor sui? hastulam inter munus-
cula promicantem, non utique puella-
riter, nec pueriliter, sed omninò viri-
liter avidus, & avarus utraque protinus
manu, amplexuque toto arripuit, &
asseruit sibi. Quocirca importunis diù
operimentis detentus, ad ludicram
Martis speciem profilivit in puero mar-
tialis genius, atque impedimenta om-
nia eluctatus totum se in apertum de-
nique vindicavit. Jottus non avitis,
fumosisque, ut ignavi sæpe homines,
sed iis imaginibus nobilis, quas artis
suæ miraculo spectatissimus Pictor per-
fecit; cum tenerioris florem ætatis in
saltibus, ac pratis traduceret humilis
pecorum, & armentorum Magister
(maligna siquidem paupertas excelsam
indolem ad infimas curas impulerat)
dicitur multiplici quasi specimine, in-
terioris olim genii semina prodidisse.
Pascebantur temerè per explicatam
planitiem ovium greges: interim in-
geniosus Opilio, quem è re pecuaria
pe.

pectoris erecti spiritus identidem avocabant, non lentus cessabat sub umbra, ut ferè pastores consueverunt, nec incondito calami stridore vocalem reddebat solitudinem; sed attentus, & curiosus aut æstivo in pulvere humani vultus structuram, lineasque ducebat, aut rudi carbone quadrupedum corpora præruptis appingebat in sophys, aut ferrato pastoralis pedi mucrone aliarum tractus figurarum populeis corticibus consignabat. Accidit aliquando, ut oviculæ montano de supercilio pendente ad pabulum, politissimam, ac spirantem effigiem conformaret. Hic montis cacumen diligenter neglectum, & exasperatum arte mirifica prominebat; protendebantur alibi speluncarum recessus, & multa introrsum nocte nigrabant. Alibi vernantis anni juventute ridebant gramina; & assimulata belluæ pascentis ingluvies decremента propemodum minabatur herbarum. Incurrit fortè in hoc pastortia manus opus tumultuarium Cimabues ille qui non è suis tantum, sed ex Jotti etiam tabulis posterorum sibi memoriam peperit; quòd & insigniter
 ipse

ipse pinxit, & magna ex parte Pictorem Jottum, quantus est, fecit. Ut vidit, ut stupuit! operi namque non sua modò dignitas, sed vel ipsa Opificis ignobilitas immensum nescio quid nobilitatis aspererat. Quam ob rem qui Auctoris amavit industriam, indignatus fortunam est; nec passus, tantæ mentis acumen, vel magnis præiturum hominibus abire post pecudes, erutum è nemorum caveis adolescentem, tanquam thesaurum è latebris civitati ostendit, sua aluit impensa, suo magisterio perpolivit, ac brevi discipulus tam eximium habuit in arte progressum, ut quem anteiverat Præceptor alumnum, æmulari mox cœperit, sequi subinde coactus sit. Atque si ex utriusque tabulis decernendum de utroque nunc foret, laboraret historiæ fides, ut alterum præceptorem, discipulum alterum crederemus.

At quamquam tam pervium, & pronum omnibus est suum novisse genium, ut & ipse interdum genius incogitantibus nobis, ultrò profiteatur se, ac velut pro foribus exerat se ipse, atque ostendet totum: tamen qui ad rem litterariam genius attinet, non ita fortas-

tallis in promptu adest, non ita expectatus, quando multimoda sapientiae facies obversatur nobis, nec uno calle in omnium penetralia disciplinarum admittimur. Quapropter ad maturam discussionis examen rem hanc peracutè animadvertat quicumque doctrinarum curricula aut docturus, aut docendus ingreditur. Genium ex ipsius conformatione vitae, corporisque temperatura, tanquam è bulbo flosculum, è palmitè gemmam enasci nemo unus dubitavet, vel negaverit. Diversa vitalis temperamenti compages affectiones plerumque diversas coquit; & fovet in populis multiplicium votorum dissidia, quæ una sanè discordia humanæ Societatis concordiam, pulchritudinem, utilitatemque componit, & conservat. Apud se quisque intentus perputet, quæ sit sui coagmentatio corporis, quæ constitutio vitae, & habitudo qualis. Quidam aeris plurimum hauserunt: horum frons, oculi, vultus semper Jovis serenitatem præferunt, lenes ipsi, mitesque, studio pacis amabiles, alienos facilè sensus, moresque induunt, mox & eosdem exuunt quàm facil-

facillimè. Non uni patienter negotio curam, operamque suam oppignerant, sed vivi instar argenti stare loco nescientes in plura, distantiaque evagantur. Si quid tentaverint perdifficile, incertæque alexæ plenum, faustioris dulcedine spei suum ipsi animum identidem lactant; idque in primis, atque in omnibus sanguine viperino cautius devitant, ne ullam unquam menti, frontique ipsorum ominosior Saturnus nubeculam suam offundat. Hos natura ad Rhetorum, & Poetarum viridaria, ad areolas, ad coronarios flores hortatur: carmina enim proveniunt animo deducta sereno; nec politiores litteræ, mansuetiores Musæ quidpiam prius, aut antiquius habent, quam ipsam mentis juventutem, & hilaritatem. Quidam festinantis, ac sursum volitantis ignis nativo vigore sunt præditi; acres semper, & alacres, auræque ætheriæ, atque animæ, atque flammæ subtilioris agitatione assilientes, & scintillantes. Cuspide argutantis ingenii res involutas evolvunt, latebrosas referant, dirimunt indiscretas, & tanquam disrupto difficultatum cortice veritatis fru-

fructum enucleant. His illud auctor fuerim, ut altiori Metaphysicæ, & Scholasticæ Theologiæ, quæ in concertatoriis palæstris militiã quamdam, & factiones ingeniorum accendit; suum & acumen, & studium addicere totum ne dubitët. Quibusdã rursus terrestre elementum portionem sui non exiguã impressisse dignoscitur. Hujusmodi sũt, quos tu prima specie ignavos, meticulosos, hæsitantes, semisomnos, semivivos suspiceris: cæterum consideratè deliberant, maturatè definiunt, moderatèque asseverant; & extemporalem consilii sub manu nascentis celeritatem tempestiva gravioris judicii mora coercent, atque librant. Descripta frons rugis, supercilium demissum nobiliter, modica verborum, nec sollicitè culta supellex, capillus negligenter disiectus, orisque, & corporis totius habitus incuriosus eos commonstrant virili cùm dignitate subtristes, ac non humilibus curis defixos. Multum hi sanè proficient, si ad juris prudentiam, quæ interpretis justitiæ in civium causis excutiendis diversatur; vel ad morum institutricem, & christianorum tempera-

ra.

ratricem officiorum scientiam, totum ingeniorum suorum coniectum, studiorumque conatum attulerint. Quibus verò aqueus humor incubat, & exundat, nihil illis cum Pallade; inaccessa illis est sapientiæ domus: etenim ab accessu tam laborioso, tamque glorioso pituitæ suæ turpedine prohibentur.

Isthæc ejectiona naturæ, potiusque frigida, & sanguine cassa, & intermorta hominum simulacra, quam homines non hæc alit * Urbs nobilissima, sapientum genitrix virorum, atque nutrix. Subsudet ea planè ad montium radices humilior, virtute tamen præcellens novit & principi Montium Vaticano suos Cives imponete, seque cum primis spectabilem præstare Christiano Orbi universo, cui * Clementiam peperit regnatricem. Quandoquidem igitur mihi cum ingeniosis res est, quibus experrectum, & pernix ingenium benignitas cæli hujus felicioris affudit, reputate vobiscum, (per vestram ego vos fidem etiam atque

* *Dicta fuit hæc oratio in Urbe Pistoriensis.*

* *Clem IX. Pontif. Max. Pistoriens.*

etiam oro, obtestorque. Adolescentes studiosissimi) reputate ingenii, vel genii quisque tenorem sui. Quid enim tot austeram, tristiamque, tantamque defatigationem pati in studio studiorum iuvat, dum in cæteris alioquin apprimè satagimus, nostram ut benè collocemus, imo & fæneremur sedulitatem; ne vanis laboribus atteramur, sed cum attritu minimo, fructuque maximo laboremus. Durus est admodum, ac prædurus studiorum labor, utpote qui partem sibi hominis præcipuam vendicat, præcipuosque spiritus, magisque defæcatos exhaurit: at ubi studentis imprudentia irritus ille fiat atque inanis; est omnino durissimus, nam ipsa imprudentia, & studendi exauget laborem, quod miserum est; & sine fruge studentis exauget, quod est miserrimum. Si viator demens habetur, qui molliori relicto itinere iter invadit aliquantò asperius, ut metam contingat: an non ille plusquam tribus antyciris dignus, qui saltuosum ingreditur callem, & affatim præruptum, & ad ipsam denique metam ineptum? Dum licet, atque integrum nobis est, quid ni potius
im.

es
e-
m
e-
m
ri-
o-
n;
m
la-
re-
ar-
t,
æ-
u-
est
u-
n,
n-
Si
ori
af-
on
s,
&
ni-
at-
ius

imminuendus sit labor, ut profit, quàm
ne profit, augendus? Id equidem re-
ipsa suadebam, dum suaderem, ut se
quisque prænoscatur ad studia Palladis
accessurus. Comprimum in pauca quid-
quid latiùs hucusque disserui: è vestri
notitia ad reliquarum notitiam rerum
disponite perquam sagaciter gradum!
Hec methodus esto discere volentium,
hic ordo: quicumque studet, ut sapiat;
& in suis illum sapere studiis oportet:
erit sapiens à studio, qui habita ante-
quam studeat, & discat, sui, rerum-
que discendarum ratione non temere,
non insipienter studuerit: nam ad suam
accommodatè naturam faciens nec in-
commodè, nec inutiliter faciet. Sum-
mam veri totius accipite: rei litterariæ
profectui constitutum stat maximum
in lectione momentum, at propè ma-
jus in electione.